

7. *Acer japonicum* THUNB. – javor japonský

Acer japonicum THUNBERG Fl. Jap. 161, 1784.

Keř až nízký strom 5–7 m vys., s lysými purpurovými letorosty. Listy 7–11laločné, v obrysu okrouhlé, 8–14 cm v průměru, na bázi srdčité, laloky 2× pilovité, v mládí oboustranně přitiskle pýřité, později svrchu olysalé, na rubu na žilnatině pýřité; řapík 2–4 cm dl. Květy v chocholících, 1,0–1,5 cm v průměru, purpurové; kališní lístky téměř 2× delší než korunní. Nažky 2,0–2,5 cm dl., svírající tupý úhel. V. Ff.

2n = 26 (extra fines)

Poměrně zřídka vysazován v parcích, častěji na zahradách, okrasný především podzimním karmínovým zbarvením listů. Dřevina málo odolná k suchu a silným mrazům. Introdukce do Evropy v r. 1864, na území ČR poprvé v r. 1880 (Sychrov). Domácí v Japonsku v podhorských a horských lesích, zhruba od 600 do 1 500 m. – Mapy: ZAMJATIN 1958:461.

8. *Acer rubrum* L. – javor červený

Acer rubrum LINNAEUS Sp. Pl. 1055, 1753. – Syn.: *Acer coccineum* MICHX fil. Arb. Amer. 2:210, 1810.

Strom 20–30(–40) m vys., s přímým kmenem 50–100 cm v průměru. Borka mělce brázditá, tmavě šedá. Letorosty červenohnědé až červené, pupeny vejcovité, 3–4 mm dl., tmavočervené. Listy 3(–5)laločné až klané, 5–10(–15) cm dl., 4–10 cm šir., laloky špičaté, 1–2× vroubkovaně pilovité, svrchu tmavozelené, lesklé, na rubu sivé, na žilnatině roztr. pýřité; řapík 5–10 cm dl. Květy oboupohlavné nebo často jednopohlavné, v oddělených svazečcích, na štíhlých stopkách, karmínově červené. Kalich 5laločný; korunních lístků 5; tyčinek 5–8; pestík 1, semeník lysý. Nažky 1,2–2,6 cm dl., 0,6–1,2 cm šir., svírající úhel 50°–60°. IV (kvete před rašením listů). Ff.

Poměrně zřídka vysazován jako solitérní okrasná dřevina v parcích, nejčastěji v j. Čechách. Polostinná dřevina tolerantní k vlhkosti i mrazu, dekorativní podzimním karmínovým zbarvením listů. Optimum má na vlhkých a minerálně bohatých

půdách. Introdukce do Evropy v r. 1656, na území ČR poprvé v r. 1835 (Praha-Královská obora). Domácí ve v. části Severní Ameriky od nížin do horských poloh. – Mapy: ZAMJATIN 1958:497; LITTLE Atlas U. S. Trees 1:map. 98, 1971; KRAMER Mitt. Deutsch. Dendrol. Ges. 67:220, 1974.

9. *Acer saccharinum* L. – javor stříbrný

Tab. 27/4

Acer saccharinum LINNAEUS Sp. Pl. 1055, 1753. – Syn.: *Acer dasycarpum* EHRH. Beitr. Naturk. 4:24, 1789.

Jednodomý nebo dvoudomý strom 30(–40) m vys. s rozkladitou korunou. Kmen krátký, až 1 m v průměru, borka v mládí hladká, později mělce brázditá a odlupčivá v podélných pruzích, šedá až hnědošedá. Letorosty zpočátku zelené, později červenohnědé, pupeny vejcovité, 6–8 mm dl., šupiny červené, lysé. Listy hluboce 5(–7)dílné až sečné s úzkými zářezy, čepel 7–15 cm dl., 6–14 cm šir., laloky špičaté, nepravidelně 2× pilovité, svrchu zelené, na rubu stříbřitě bílé; řapík 6–10 cm dl. Květy většinou jednopohlavné, krátce stopkaté, samčí a samičí v oddělených svazečcích na téže nebo na různých jedincích; květy bezkorunné, kalich 5laločný, zelenavě žlutý a karmínově skvrnitý, samčí se 3–7 tyčinkami, samičí s 1 pýřitým pestíkem. Nažky 4,0–7,5 cm dl., 1,0–1,8 cm šir., svírající úhel asi 90°. Klíčení hypogeické. III (kvete před rašením listů, plody již V–VI). Ff.

2n = 52 (extra fines)

Často vysazován v parcích a alejích na celém území, nejhojněji ve stř. a v. Čechách a na s. Moravě. Ojedinele zplaňuje (např. u přístavu v Mělníce). Dekorativní je především bělavě zbarvenými listy. Rychle rostoucí krátkověká dřevina, odolná k mrazu a dosti odolná vůči imisím a prachu, snášejší polostín. Dřevo má méně kvalitní než domácí javory. Introdukce do Evropy r. 1725, na území ČR poprvé v r. 1835 (Praha-Královská obora). Domácí ve stř. části Severní Ameriky, nejčastěji na vlhkých až zbahnělých půdách. – Mapy: ZAMJATIN 1958:497; LITTLE Atlas U. S. Trees 1:map. 101, 1971.

2. *Negundo* LUDWIG – javorovec

Negundo BÖHMER ex LUDWIG Def. Gen. Pl., ed. 3, 508, 1760. – Syn.: *Acer* L. Sp. Pl. 1054, 1753, p.p.

Lit.: SCHWERIN F. (1919): Zur Ehrenrettung des *Acer negundo*. Mitt. Deutsch. Dendrol. Ges. 29:146–150. – SLAVÍK B. (1972): Naturalizace javoru jasanolistého (*Acer negundo* L.) v Československu. Čas. Slez. Muz. Opava, ser. C (Dendrol.), 11:155–162. – MAEGLIN R. R. et OHMANN L. F. (1973): Boxelder (*Acer negundo*): A review and commentary. Bull. Torrey Bot. Club 100:357–363.

Dvoudomé stromy. Listy vstřícné, lichozpeřené. Květy 5četné, bezkorunné, bez žláznatého terče. – 3 blízce příbuzné druhy v Severní Americe. – Anemogam. Anemochor.

1. *Negundo aceroides* MOENCH – javorovec jasanolistý Tab. 27/5

Negundo aceroides MOENCH Meth. Pl. 334, 1794. – Syn.: *Acer negundo* L. Sp. Pl. 1056, 1753. – *Negundo fraxinifolium* NUTT. Gen. North.-Amer. Pl. 1:253, 1818.

Strom 10–20(–25) m vys., s kmenem 40–80 cm v průměru. Borka podélně brázditá, hnědá až šedá. Koruna řídká, široká, letorosty lysé, zelené, šedomodře ojíněné. Pupeny vejcovité až polokulovité, šedé, 3–8 mm dl., s pýřitými šupinami. Listy lichozpeřené, 1–2(–3)jařmé, 10–25 cm dl., lístky vejčité až kopinaté, 5–13 cm dl., 2,5–7,5 cm šir., hrubě pilovité, terminální lístek někdy 3laločný, svrchu lysé, na rubu pýřité, tenké. Květy jednopohlavné, žlutozelené, dl. stopkaté; samčí ve svazečcích na převislých stopkách až 6 cm dl., kalich asi 1,5 mm dl., tyčinky 4–6 s dlouhými nitkami; samičí v hroznech na stopkách 6–8 mm dl., kalich 4,0–4,5 mm dl., semeník pýřitý. Nažky 3,5–4,5 cm dl. a 0,5–1,0 cm šir., svírající úhel do 45°, stopky plodní 2(–3) cm dl. III–IV (kvete před rašením listů). Ff.

2n = 26 (ČR: 64. Řičan. ploš.)

Běžně vysazován v parcích, zahradách a stro-mořadích jako okrasný strom s četnými kultivary, nápadné jsou zejména typy s panašovanými a zlatožlutě zbarvenými listy. Dosti často je vysazován také ve větrolamech a remízcích a nezřídka zplaňuje, zejména v lužních lesích a podél vodních toků, ale v posledních desetiletích též na železnič-ních nádražích a na dvorech zemědělských a průmyslových závodů. (Mapa rozšíření v ČR: SLAVÍK FKS 1997:160). Rychle rostoucí a krátkověká dřevina. V oblasti původního výskytu je nejčastější v nížinách podél řek, potoků a jezer na aluviálních půdách. Poloslunná dřevina odolná vůči mrazu a imisím a dosti odolná vůči suchu. Introdukce do Evropy v r. 1688, na území ČR poprvé v r. 1835 (Praha-Královská obora). Původní v Severní Americe od Ontaria až po Floridu, na západ až do Skalistých hor. – Mapy: ZAMJATIN 1958:497; LITTLE Atlas U. S. Trees 1:map. 96, 1971; MAEGLIN et OHMANN 1973:358.

Ordo Sapindales – mýdelníkotvaré

102. Sapindaceae JUSS. – mýdelníkovité *)

Lit.: ZAMJATIN B. N. (1958): Sapindaceae. In: SOKOLOV S. J. [red.], Derevoja i kustarniki SSSR 4:511–523. Moskva et Lenin-grad.

Opadavé dřeviny s listy střídavými, nejčastěji složenými. Květy oboupohlavné i jednopohlavné (na jednom jedinci). Kalich 4–5četný; koruna 4–5četná; tyčinek zpravidla dvojnásobek, na obvodu žláznatého valu; semeník svrchní, 3pouzdrý s nákoutní placentou, v každém pouzdru 1 vajíčko; čnělka 1. Plody tobolky, bobule, peckovice. Semena bez endospermu, často s míškem. – Asi 140 rodů (1 500 druhů), převážně v tropech.

1. *Koelreuteria* LAXM. – svitel

Koelreuteria LAXMANN Novi Comment. Acad. Sci. Imp. Petropol. 16:562, 1772.

Stromy s kulovitou korunou. Pupeny na vrcholu chlupaté, se dvěma postranními šupinami. Listy lichozpeřené, vzácněji 2× lichozpeřené, lístky zubaté až laločnaté. Květy v latách, drobné, souměrné až nesouměrné, žluté; korunní lístky 4, nazpět ohnuté, každý na vnitřní straně s dvoulaločnou šupinovitou pakorunkou; tyčinek 8, nitky dlouhé, vzhůru zakřivené, chlupaté; semeník podlouhlý, 3boký. Plody 3pouzdré nafouklé tobolky. Semena kulovitá, vždy po jednom v pouzdru. – 7 druhů ve v. Asii. – Entomogam.

1. *Koelreuteria paniculata* LAXM. – svitel latnatý Tab. 25/3

Koelreuteria paniculata LAXMANN Novi Comment. Acad. Sci. Imp. Petropol. 16:562, 1772.

Strom 5–10 m vys. Listy 10–25(–45) cm dl., 7–15(–20) cm šir., se 3–7 páry lístků; lístky vstřícné, vzácněji některé střídavé, kratičce řapíkaté, 3–9 cm dl., 2,0–4,5 cm šir., vejčité až vejčité kopinaté, na bázi klínovité, nepravidelně zubaté až laločnaté, na lici lysé, na rubu na žilkách řídce chlupaté.

Laty přímé, volné, mnohokvěté, až 40 cm dl. Květy ca 1 cm velké, žluté, žláznatý val červený. Tobolky ca 5 cm dl., při bázi ca 3 cm šir., na vrcholu zašpičatělé, otevírající se 3 chlopněmi, papírovité, hnědé. Semena černá. VII–VIII. Ff.

Velmi ozdobný strom množstvím květů, na podzim žlutým zbarvením listů a velkými nafouklými plody. Poměrně vzácně vysazován v parcích, v některých městech i v uličních stro-mořadích (Praha-Vinohrady). Původní v s. Číně a Koreji.

*) Zpracovala A. Skalická

Tab. 27: 1 *Acer campestre*, kvetoucí větvíčka, 1a – plodná větvíčka. – 2 *A. ginnala*, list, 2a – plod. – 3 *A. palmatum*, list, 3a – plod. – 4 *A. saccharinum*, list, 4a – plod. – 5 *Negundo aceroides*, 5a – samčí květenství, 5b – samičí květenství.

